

FIȘA DISCIPLINEI
DISCIPLINA "RELAȚIILE ROMÂNILOR CU SF. MUNTE ATHOS"
DOCTORAT AN I, SEM. I - ANUL 2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
1.2. Facultatea	DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
1.3. Departamentul	DE TEOLOGIE ISTORICĂ, BIBLICĂ ȘI FILOLOGIE
1.4. Domeniul de studii	TEOLOGIE
1.5. Ciclul de studii	<i>DOCTORAT</i>
1.6. Programul de studii	TEOLOGIE

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	RELAȚIILE ROMÂNILOR CU LOCURILE SFINTE			2.2. Cod disciplină			
2.3. Titularul activității de curs	Pr. Prof. Dr. Moldoveanu Ioan						
2.4. Titularul activității de seminar	-----						
2.5. Anul de studiu	I	2.6. Semestrul	I	2.7. Tipul de evaluare (E/C/VP)	E	2.8. Regimul disciplinei (O – obligatorie, Op – opțională, F – facultativă)	O

3. Timpul total estimat (pe semestru)

3.1. Număr ore pe săptămână	1	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/laborator	0
3.4. Total ore din planul de învățământ	1	din care: 3.5. curs	12 -12 -0	3.6. seminar/laborator	0
Distribuția fondului de timp					<i>Ore</i>
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					90
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					90
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					90
Tutoriat					-
Examinări					25
Alte activități					33

3.7 Total ore studiu individual	238
3.8 Total ore din planul de învățământ	12

3.9 Total ore pe semestru	250
3.10 Numărul de credite	10

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Cunoștințe de istorie generală bisericească, de contextualizare istorică
4.2. de competențe	Competențe de operare pe calculator (Word, Internet Explorer); capacitate de analiză, de sinteză și de gândire critică)

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală dotată cu abla electronică și proiector
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	

6. Rezultatele învățării

Cunoștințe	<p>Doctorandul recunoaște și explică formularea unor analize privind realizarea pelerinajelor, în scopul cunoașterii istoriei culturii și civilizației creștine, interpretând datele prin utilizarea unui limbaj nuanțat și a unor metode, paradigme și concepte specifice.</p> <p>Doctorandul interpretează corect datele privind patrimoniul religios, utilizând un limbaj specific nuanțat, metode, paradigme și concepte detaliate.</p>
Aptitudini	<p>Doctorandul aplică tehnici și metode de apreciere detaliată a strategiilor privind metodele de valorificare a artei creștine ca mistagogie, prin turismul religios.</p> <p>Doctorandul utilizează criteriile și metode de evaluare pentru folosirea versatilă a modalităților de evidențiere a legislației patrimoniului cultural-eclezial.</p>
Responsabilitate și autonomie	<p>Doctorandul gândește autonom și responsabil pentru construirea, evaluarea, revizuirea și asigurarea indicatorilor relevanți, precum și combinarea metodelor și tehnicilor consacrate în vederea realizării itinerariilor creștine.</p> <p>Doctorandul este capabil să identifice noi modalități de abordare a proceselor specifice elaborării unor modele inovative de cercetare și punere în valoare și protecție a patrimoniului eclezial.</p>

7. Conținuturi

7.1 Curs – sem I + seminarizare	Metode de predare	Observații
1. Întemeierea Muntelui Athos (963) și un scurt istoric al acestuia. Tipicoanele athonite. Introducere	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore

în istoria relațiilor Țărilor române cu Muntele Athos. Condiții politice		
2. Domnii și boierii români, ajutători ai Muntelui Athos - posibilitate de afirmare a continuității byzantine	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
3. Figuri de călugări athoniți ce stau în legătură cu aceste începuturi: Nicodim de la Tismana, Patriarhul Filotei Kokinnos, artizanul înfăptuirii Mitropoliei Ungrovlahiei (în contextul luptei împotriva expansiunii catolice), Hariton, mitropolit al Ungrovlahiei. Mănăstirea Cutlumuș, Lavră a Țării Românești și voievodul Vladislav I (1364-1374). Mănăstirea Zografu, Lavră a Țării Moldovei și Ștefan cel Mare (1457-1504).	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
4. Evul bizantin românesc: domnii Radu cel Mare și Neagoe Basarab ai Țării Românești, Petru Rareș și Alexandru Lăpușeanu ai Moldovei; raporturile lor speciale cu Athosul; Boierii Craiovești, primii închinători de mănăstiri. Închinările ulterioare de mănăstiri	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
5. Patriarhii răsăriteni prin țările noastre. Demersul lor în scopul ajutorării Locurilor Sfinte; Exponenții “grecismului” (Alexandru Iliăș, Despot Heraclid, Leon Tomșa) și lupta împotriva acestuia: Matei Basarab și dezînchinările de mănăstiri	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
6. Vasile Lupu, “domnul bizantin” prin excelență și ajutător al tuturor Locurilor Sfinte Sfârșitul domniilor de tip bizantin: Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir și relația lor cu Muntele Athos. Începutul epocii “fanariote”.	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
7. Pentru un nou demers istoric; au fost fanarioții cauza decăderii țărilor române? Ce au făcut ei pentru Muntele Athos? Închinări de mănăstiri și alte danii	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
8. Personalități ale Muntelui Athos în țările noastre: Nifon mitropolitul, Matei al Mirelor, Dionisie Ralli, Luca de Cipru, Mitrofan de Thassos mitropolit al Ungrovlahiei, Galaction Vidali, Chiril de Smirna, Nicolae Zerzulis, Neofit Kavsokalivitul, Chesarie Daponte, Teodor Esfigmenitul, Grigorie de Acarnania ș.a. Scopul venirii lor	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore

10. Români la Muntele Athos în secolul al XVIII-lea: Paisie Velcikovski, Grigorie Dascălul, Macarie Protopsaltul, Filotei Sfetagoritul, Calinic de la Cernica	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore
12. Nicodim Aghioritul și “cearta colivilor” în secolul al XVIII-lea. Influența lui Paisie Velcikovski asupra sa. Influența lui Nicodim în Țările Române; apariția Filocaliei sub influență athonită. Întemeierea Schitului chinovial românesc Prodromu pe teritoriul mănăstirii Marea Lavră. Secularizarea averilor mănăstirești din România între patimă și adevăr.	<i>Prelegere+discuții</i>	2 ore

Bibliografie

MOLDOVEANU, Pr. Dr. Ioan, *Contribuții la istoria relațiilor dintre Țările Române și Muntele Athos (1650-1863)*, Edit. IBMBOR, 2003 (constituie însuși cursul).

BEZA, Marcu, *Biblioteci mănăstirești la Muntele Athos*, “AARMSL”, s. III, t. VII, mem. 3, 1934.

Idem, *Urme românești în Răsăritul ortodox*, București, 1937.

BODOGAE, Pr. Prof. Teodor, *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1940.

Idem, *Considerațiuni istorice privind legăturile Bisericii Române cu mănăstirile din Muntele Athos*, “MB”, 3-4, 1943.

BOGDAN, D. P., *Despre danile românești la Athos*, “Arhiva românească”, VI, 1941.

BOLLAC, Cezar, *Mănăstirile din România. Mănăstirile închinete*, București, 1862.

BREZOIANU, Ion, *Mănăstirile închinete și călugării străini*, București, 1861.

CÂNDEA, Virgil, *Mărturii românești peste hotare. Mică Enciclopedie*, București, vol. I, 1991 și vol. II, 1998.

CIUCĂ, Marcel Dumitru, Livezeanu, Dan, *Documente de la Athos privitoare la mănăstirea Jitianu (Dolj), 1654-1813*, “RA”, 2, 1979.

CODRESCU, Theodor, *Uricariul*, Iași, 1852-1895.

GEORGESCU, Valentin, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul sec. XVIII*, București, 1980.

GHEORGHESCU, Chesarie, *Cuviosul arhimandrit Gheorghe, starețul m-rii Cernica (1781-1806)*, “GB”, 5, 1987.

GHIKA, G-ral Iancu, *Memoriu asupra mănăstirilor române puse sub protecția Locurilor Sfinte din Orient*, București, fără an.

GIURESCU Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria Românilor*, București, fără an.

Idem, *Istoria românilor*, II, București, ed. 1949 și ed. 1976.

GIURESCU, C. C., *Țările Românești sprijinătoare ale învățământului din Peninsula Balcanică și Orientul Apropiat*, în “Contribuții la istoria învățământului românesc. Colecție de studii”, București, 1970.

GRECU, Vasile, *Viața Sf. Nifon. O redacție grecească inedită*, București, 1944.

IORGA, Nicolae, *Au fost Moldova și Țara Românească provincii supuse fanarioșilor ?*, “AARMSI”, s. III, t. XVIII, mem. 12.

Idem, *Bizanț după Bizanț*, București, 1972.

Idem, *Cultura română sub fanarioși*, conferință, 8 Febr. 1898, București

Idem, *Daniile românești la MA*, “RI”, 19, 1933.

Idem, *Le Mont Athos et les pays roumains*, “BSHAR”, 2, 1914.

Idem, *Les grands familles byzantines et l’idée byzantine en Roumanie*, “BSHAR”, 18, 1931.

IORGA, Nicolae, *Au fost Moldova și Țara Românească provincii supuse fanarioșilor ?*, “AARMSI”, s. III, t. XVIII, mem. 12.

Idem, *Documente privitoare la istoria românilor culese de E. de Hurmuzaki*, vol. X, București, 1897; vol. XIV, 1-3, București, 1914-1936 (= Hurmuzaki).

Idem, *Studii și documente privitoare la istoria românilor, V, Cărți domnești, zapise și răvașe*, I, București, 1903.

Idem, *Studii și documente. VII. Cărți domnești, zapise și răvașe. Partea III. Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, București, 1904.

Idem, *Studii și documente. XI. Cercetări și regeste documentare*, București, 1906.

Idem, *Studii și documente. XII. Scrisori și inscripții ardelenice și maramureșene*, București, 1906.

Idem, *Studii și documente. XV. Inscriptii din Bisericile României*, București, 1905.

Idem, *Studii și documente. XVI. Documente de moșie*, București, 1909.

KARASARIDIS, Konstantinos, *Sf. Nicodim Aghioritul și activitatea sa în domeniul liturgic*, teză de doctorat, București, 1987.

MIHAILOVICI, Paul, *Mărturiile românești din Bulgaria și Grecia (1468-1856)*, Chișinău, 1933.

MILLET, G., *Monuments de l'Athos. I. Les peintures*, Paris, 1927 (=Monuments).

MILLET, G., Pargoire, J. et Petit, L., *Recueil des inscriptions chretiennes de l'Athos*, Paris, 1904.

NANDRIȘ, Gr., *Documente slavo-române din Mănăstirile Muntelui Athos*, București, 1936. Pe prima filă conține titlul: *Documente românești în limba slavă din mănăstirile Muntelui Athos 1372-1658, publicate de Grigorie Nandriș după fotografiile și notele lui G. Millet.*

NĂSTASE, Dumitru, *Le Mont Athos et les Roumains*, Roma, 1986.

Idem, *Les documents roumains des archives du couvent de Simonopetra*, “Σύμμεικτα”, 3, 1983.

MAMALAKIS, Ioanis, *Ὁ Ἅγιον Ὄρος διὰ μέσων των αἰώνων*, Tesalonic, 1971.

MARINESCU Florin, *Ta roumanika arxēia tou Agiou Orōus. Sημαντικὴ πηγὴ γιὰ τὴν ἱστορία του*, “Διεθνὲς Συμπόσιο. Το Ἅγιον Ὄρος, χθὲς, σήμερα αύριο, 29 oct. -1 nov. 1993”, Tesalonic, 1996.

Idem, *Valorificarea documentelor românești de la Muntele Athos la Centrul de cercetări neogrecești din Atena*, “Anuarul Institutului de istorie și Arheologie - A.D. Xenopol”, XXVI/1, 1989, Iași.

Idem, *Τα μετόχια του Βατοπαιδίου στην Ρουμανία*, “Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου”, vol. I, Atena, 1997.

MAXIM, Mihai, *Țările Române și Înalta Poartă*, București, 1993.

MOISESCU, Gh., *Contribuția românească pentru susținerea Ortodoxiei în cursul veacurilor*, “Ortodoxia”, 2, 1953.

NĂSTASE, Dumitru, *L'heritage imperiale dans l'art et l'histoire des pays roumains*, Milano, 1976.

Idem, *L'idee imperiale dans les pays roumains et le “crypto-empire chretienne” sous la domination ottomane*, Atena, 1981.

NĂSTUREL, Petre, *Aperçu critique des rapports de la Valachie et du Mont Athos du XVI-eme siecle*, “RESEE”, II, 1964.

Idem, *Aux origines des relations roumano-athonite. L'icone de Sainte Athanase de Lavra du voevode Vladislav*, “Actes du VIeme Congres internationale des etudes byzantines”, II, Paris, 1951.

Idem, *Le Mont Athos et les Roumains. Recherches sur leur relations du milieu du XIV-eme siecle a 1654*, Pontific. Institutum Studiorum Orientalum, Roma, 1986.

STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România. Țara Românească*, 2 vol., Craiova, 1970.

Idem, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV-XVII*, București, 1971.

Idem, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, București, 1961.

Idem, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor feudale ale Moldovei*, București, 1974.

*** *Biserica Ortodoxă Română și problema Muntelui Athos*, “Ortodoxia”, V, 1953.

*** *Colecția actelor oficiale asupra mănăstirilor închinat*, 1880.

*** *Documenta Romaniae Historica, A, Moldova* (= DRH).

*** *Documenta Romaniae Historica, B, Țara Românească*.

*** *Documente istorice. Mănăsiile Govora, Gruiu, Hagi-Dina, Hotărani*, Dir. Gen. ASB, Indice nr. 13, București, 1958.

*** *Documente privind istoria României, A, Moldova*, Sec. XVII, București, 1952-1957, 5 vol (= DIR).

*** *Documente privind istoria României, B, Țara Românească*, sec. XVII, București, 1951-1954, 4 vol.

*** *Eclaircissement sur la question de monasteres grecs situes dans les Principautes Danubiens*, 1857.

8. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

9. Evaluare

Tip activitate	9.1 Criterii de evaluare	9.2 metode de evaluare	9.3 Pondere din nota finală
9.4 Curs	<i>Evaluare finală</i>	<i>Examen oral</i>	100%
	-	-	-
9.5 Seminar/laborator			
		-	
9.6 Standard minim de performanță:			

Modelarea și rezolvarea unor probleme cu grad mediu de complexitate, folosind cunoștințe de matematică și informatică.

Data Completării
25.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în
departament

Semnătura
Directorului de Departament